Агазет шьаҭаиркит Д.И. Гәлиа 1919 ш. февраль 27 азы

АҦСНЫ

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аҧсынымедиа»

2023 ш. иуль 20 № 39-40 (21.467)

Ауаатәыҩсагьы, ажәларгьы рыҧсадгьыл абызшәала аҩреи аҧхьареи анроу шьарда имазара дууп; абри ахыхь рыҧсадгьыл абызшәала агазеҭ анырзыҟаҵа – ианрызҭыжь, уи ажәлар рзы ибаҟоуп; зыҧсадгьыл бызшәала агазеҭ зауз, изызныҟәгаз ажәлар рызра алшом.

Баҵьга ЧОЛОКӘУА,
агазеҭ «Аҧсны» №3, март 28, 1919 ш.

Аҧсны Ахада араионқәа дырҭаауит

Анҭыҵтәи аилацәажәаракәа: иҟаҵоу, иҟаҵам, иҟаҵатәу

Аҧсны Ахада Аслан Бжьаниа Гәылрыҧшь араион Ахадараҿы араион актив алархәны 2023 шықәса актәи азбжазы аусура аихшьалакәа ирызкны анҭыҵтәи аизара мҩаҧигеит. Уи иалахәын Аҧыза-министр Александр Анқәаб, Аҳәынҭқарра Ахада Иусбарҭа анапхгаҩы Цьансыхә Нанба, адәныҟатәи аусқәа рминистр Инал Арӡынба, аҩныҵҟатәи аусқәа рминистр Роберт Киут, Аҳәынҭқарра Ахада Иусбарҭа аекономика аҟәша анапхгаҩы Алхас Аӡынба.

Араион ахадара 2023 шықәса актәи азбжазы аусура иазкны ажәахә ҟаиҵеит уи аиҳабы Саид Ҳаразиа. Иааигаз арбагақәа рыла, 2023 шықәса актәи азбжазы Гәылрыҧшь араион абиуџьет ахашәалахәыҭә хәҭа нагӡан 104% рыла. Планла иарбаз 116 млн.мааҭ рҟнытә алагалақәа идыртәеит 120 млн.мааҭ. Урҭ рахьтә ахатә хашәалақәа идыртәеит 43 млн. мааҭ, аплан аҟны иарбаз 39 млн. мааҭ рҭыҧан. Араион ахада атәыла анапхгара адырра риҭеит 2022 шықәса иаҿырҧшны ҳахәаҧшуазар, ахашәалахәы 5 млн. 350 нызқь мааҭ рыла ишеиҳахаз.

Аҳәынҭқарра Ахада иазгәеиҭеит 2023 шықәса актәи азбжазы ахадаракәа русура аихшьала иазку араионқәа рактивқәа злахәу уажәтәи анҭыҵтәи аизара шраҧхьатәиу. «Ари зыҟаҳҵо аҭыҧан араионқәа рнапхгаҩцәеи активи ҳрацәажәарц, актәи ахаҿқәа рыла иааидкыланы аҭагылазаашьа зеиҧшроу еилаҳкаарц азоуп», – ҳәа иҳәеит Аслан Бжьаниа. «Сара иқәгылоз зҿлымҳара рыҭаны сырзыӡыҩруан, аха арахь саанӡа аматериалқәа ҭысҵааит. Иубарҭоуп аусура шцо, аха иҵегьы аусура иацхраатәуп, ирццактәуп, избанзар араион атәылаҿеиҧш, иаартым алшаракәа амоуп, уи аартра ҳамч-ҳалша зегьы адаҳҵароуп», – ҳәа иҧхьаӡоит Аҳәынҭқарра Ахада.

Уи иазгәеиҭеит араион ашәахтәтә инспекциа адырракәа рыла, 2022 шықәса инадыркны абиуџьет ахь аплан ахыхь ахашәалакәа шааиуа. «Ас еиҧш алҵшәа ахьыҟоу бзиоуп, аха ҳара еиҳау арбагақәа ҳҭахуп», – иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада. Иара игәаанагарала, Гәылрыҧшь араион алшара дуқәа амоуп, убри анаҩсгьы Аҧсны ахьынӡанаӡааӡо атәылауаа еиҳа усурҭала иахьеиқәшәоу аҭыҧқәа ируакны иҧхьаӡоуп. Убри аан, Аслан Бжьаниа иажәақәа рыла, асовет аамҭазы иаадрыхуаз ақыҭанхамҩатә аалыҵ ҳазҭагылоу аамҭазтәи арбагақәа ирыҿурҧшуазар, еиҧшым, ҩынтәны еиҳазар алшон. «Иацаҳҵаша ыҟоуп, убри аҟынтә ақыҭанхамҩа аинвестициақәа алагалатәуп. Арҭ аусура хкқәа рзы аҳәынҭбиуџьет аҟынтә шәраион азы мацара ахарџьқәа арбоуп. Ақыҭанхамҩа Аминистрраҟны 8 млн. мааҭ рыхә апроектқәа арбоуп. Ари аҩыза уаанӡа иҟамызт, уи бзиоуп, аха иазхом», – иҧхьаӡоит Ахада.

Уи Гәылрыҧшь араион аҟны асасааирҭақәа рыргылара зы иазгәаҭаз апланқәа ргәалаиршәеит. "Хымҧада, уи абиуџьет иацҵаны амалқәа аанагоит», – иҳәеит Ахада. «Атуристә усхк арҿиара апрограмма ҳтәылауаа рганахьала ацхыраара аҭахуп.

Аинвестор изы ашәарҭара ыҟоуп, аха уи ҟамларц азы иҳалшо зегь ҟаҳҵароуп. Цьоукы анклавқәа аҧырҵоит, Аҧсны адемографиатә ҭагылазаашьа аҧсахуеит ҳәа ицәажәоит, аха уи иашам. Апартотель иазку азакәан икоммерциатәу, еиҭамҵуа амазара зтәу атәылауаҩра рыҭара алнаршом, уи ус шакәу адокумент ианup, аха аимак-аиҿак аҭыҧ амоуп», – иҳәеит игәы иаланы Аслан Бжьаниа.

"Ҳара иахьа 2 млрд. мааҭ рыхә ақыҭанхамҩа аалыҵ ҭҳажьуеит. Апартамент иазку азакәан уи аалыҵ хәынтә иацнаҵар алшоит. Убри анаҩс, аинфраструктура аиҳарак аиҭашьақәыргылара ҳалшоит. Автомашьынамҩа, аихамҩа, амшын баҕәаза – ари зегьы асовет аамҭазы ҕәҕәала ахарџь рықәырӡын. Ҳара уи аҩыза алшара ҳамам. Убри аҟынтә, аинвестициеиҧш иҟоу ҳаамҭа иақәшәо амеханизмқәа ҳхы иаҳархәароуп, иара убас уи ахылаҧшра. Ари аекономикеи абизнеси рырҿиараҟны ацхыраара ҳнаҭоит. Арҭ зегьы еимадоуп, урҭ рызбара ҳалшароуп. Ҳарҭ иҳалшо зегь ҟаҳҵароуп ҳтәылауаа еиҕьны инхаларц азы, рыҧсҭазаара ахаҭабзиара еиҕьзарц азы, ҳауаажәлар атәыла иалҵны имцаларц азы», – абас иқәгылара еихишьалеит Аслан Бжьаниа.

Аҧсны Ахада Аслан Бжьаниа дықәгылеит 2023 шықәса актәи ашықәсбжазы имҩаҧгоу аусура иазкны Аҟәа араион ахада иаҳасабрба ашьҭахь. Уи иазгәеиҭеит аҳасабрба ишаныҧшуа араион аҟны аусқәа рҭагылазаашьаҵәҟьа.

«Еиқәыҧхьаӡоу апроблемақәа рҭыҧ иқәҵалатәуп. Иаҳҭахуп Аҟәа араион аҟны ирацәаахарц ахәыҷбаҳчақәа. Ахадара аиҳабы иаликааит аресурсқәа шазымхауа, избанзар аекономика аҩаӡара шылаҟәу. Ари аҩыза аҭагылазаашьа анышьақәгылаз аҵыхәтәантәи ҩышықәса рыҩнуҵҟа акәӡам, ари аибашьра хьанҭа ахҟьа-ҧҟьақәа роуп», – иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада.

Иара убас уи иҳәеит абиҧара аиҳабыра ишыргәалашәауа Аҟәа араион аҟны аекономикатә усура асубиектқәа акырӡа ианырацәаз. Аус руан асанаториақәа, аҧсшьарҭа ҩнқәа, уаҟа шәҩыла аус руан», – иргәалаиршәеит Бжьаниа.

Ахада иазгәеиҭеит шықәсқәак раахыс ақыҭанхамҩатә проектқәа рыдгыларазы аҳәынҭпрограмма анагӡара ишаҿу. Аҟәа араион аҟны ибзиоуп ҳәа рыхҳәаауп 8 миллионк мааҭ зыртәо ақыҭанхамҩатә проектқәа 13. Иҳәеит ари шмаҷу, аха зегьы зхьыҧшу афинансқәа шракәу.

«Абанктә системагьы атәыла аекономика зегьы аиҧш ауп ишыҟоу, иахьа абанктә кредит рырҭоит ианеиҕьха шықәсык ахьтә 18 процент ҳәа. Абас аиҧш ала абизнес аиҿкаара даара иуадаҩуп, зынӡаскгьы иауӡом», – иҳәеит Бжьаниа.

Атәыла Ахада иаҵишьит ауснагӡатә аҭыҧ акәҵаразы егьырҭ атәылақәа рҧышәа ахархәара шазутәу.

(Алгарҭа 2-тәи ад.)

Ииуль 23 – Аҳәынҭқарратә Бираҟ Амш

Аҳәынҭқарратә Герби Абираҟи рыдкылара ҟалеит аҧсуа жәлар рмилаҭ-хақәиҭтәратә қәҧара акырӡа зҵазкуа аетапқәа ируакны. Амилаҭтә символқәа рыдкылара даара аҵак ду аиҭон Иреиҳаӡоу Асовет Ахантәаҩы, Аҧсны Раҧхьатәи Ахада Владислав Арӡынба.

1978 шықәсазтәи Аҧснытәи АССР Аконституциа амч аанкылареи 1925 шықәсазтәи ССР Аҧсны Аконституциа аиҭашьақәыргылареи рзы акәҵаракәа анрыдыркыла ашьҭахь, Аҧсны Аҳәынҭқарра Иреиҳаӡоу Асовет аилатәараҿы, 1992 шықәса ииуль 23 аҽны аҳәынҭқарратә символика ҿыц азы азакәанҧҵаратә нҵақәа рыдыркылеит.

Леон иорден занашьоу, асахьаҭыхҩы Валери Гамгиа автор с дызмоу Аҧсны Абираҟ рыдыркылеит аҭагылазаашьа даара ианыҵарыз, ауаажәларра-политикатә аамҭа аныуадаҩӡаз 1992 шықәса аҧхынразы.

Ианҭынчрамыз, аҭагылазаашьа еибархханы ианыҟаз ииуль 23 аҽны акырӡа зҵазкуа аҭоурыхтә хҭыс ҟалеит. Владислав Арӡынба дызхагылаз Аҧсны Иреиҳаӡоу Асовет аҳәынҭқарратә символика ҿыц азы азакәан аднакылеит. «Ари иабзоураны, ҳара аҵыхәтәан иҳауит Аҳәынҭқарратә Герби Аҳәынҭқарратә Бираҟи реиҧш иҟоу акыраамҭа ҳаззыҧшыз, ҳгәы иҭыхоз атрибутқәа – Аҧсуа Ҳәынҭқарра асимволқәа. Ари раҧхьатәи шьаҿа ҕәҕәан ихьыҧшым, иазхаҵоу Аҧсны Аҳәынҭқарра аргылараҿы», – абас рыҩуан усҟантәи аамҭазы аҧсуа жәлар рықәҧара иадгылоз акьыҧхьтә ҭыжьымҭақәа.

1992 шықәса ииуль 23 ажәлар раӡәыкреи реицгәырҕьареи ирымшхеит. Аҧсны ахьынӡанаӡааӡоз жәаанызқьҩыла ауаа: аҧсуаа, аурысцәа, аерманцәа, абырзенцәа, аукраинцәа уҳәа егьырҭгьы активла рхы рыладырхәит Ареспубликатә стадион аҟны имҩаҧысуаз агәырҕьаракәа. Анаҩс, зықьҩыла ауаа рҿеибаркны ақалақь амҩадуқәа ирнысит, ирхашәыршәыруан Аҧсны Аҳәынҭқарра Абираҟи Агерби.

Аибашьра иацыз аамҭа уадаҩқәа раан, Аҧсны ахьчаҩцәа Аҳәынҭқарратә бираҟ аҿаҧхьа ҭоуба шьҭаҵаны, Рыҧсадгьыл ахьчара ицон. Иҭахаз ҳфырхацәа аҵыхәтәантәи рымҩахь инаскьаргон уи рықәыршәны. Аҵыхәтәантәи акәаҧгьы дыргылеит Егры аӡиас ахықә аҟны – Аҧсны Аҳәынҭқарратә бираҟ ахадырсит.

2007 ш ииуль азы Аҧсны Жәлар Реизара Аҧсны Аҳәынҭқарратә Герби Абираҟи рзы Азакәан аредакциа ҿыц аднакылеит. Уи иҳәаақәнаҵеит аҳәынҭқарратә символқәа официалла рхархәашьа, иагьалнаршеит урҭ зинла рыхьчара.

2005 шықәса маи 23 азы Аҧсны Жәлар Реизара ииуль 23 рыланаҳәеит Аҧсны Аҳәынҭқарра Абираҟ Иамшны. 2005 ш ииун 3 азы Аҧсны Ахада Сергеи Багаҧшь инапы аҭаиҩит «Аҧсны Аҳәынҭқарра агәалашәаратә, аныҳәатә мшқәа рзы» Аҧсны Азакәан аиҭакракәеи ахарҭәааракәеи ралагаларазы» Жәлар Реизара иаднакылаз Азакәан. Ииуль 23 рылаҳәоуп Аҧсны Аҳәынҭқарратә Бираҟ Иамшны.

Аконкурс ахь инашьҭуп

Ииуль жәаха рзы алитературеи, аҟазареи, архитектуреи рзы Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа аиуразы Акомиссиа аилатәара мҩаҧысит. Рацәакгьы ҵуам Аҳәынҭқарратә премиа аиуразы аконкурс рыланаҳәеижьҭеи.

Акомиссиа иалоу ирыдгалан аконкурс ахь анашьҭразы инагоу арҿиамҭақәа.

Ахцәажәаракәа рышьҭахь апремиа аиуразы аконкур ахь инашьҭуп абарҭ арҿиамҭақәеи аҧҵамҭақәеи:

С.И. Чанба ихьӡ зху Аҧсуа ҳәынҭқарратә драматә театр иқәнаргылаз аспектакль "Сариа". Арежиссиор Мадина Аргәын;

Инна Аҳашба лажәеинраалақәа реизга «Аҧсыраӡа»;

Асҭанда Қьецба. Ателехәаҧшратә документтә фильмқәа («Зураб Ачба», «Атеррор Ду. Ҩарданаа рҭоурых», «Аслан Оҭырба», «Ауахҭа», «Аҧсны адоуҳа»);

Асахьаҭыхҩы Нугәзар Логәуа. Аҵыхәтәантәи ашықәсқәа ирыҵаркуа иҿыханҵатә ҧҵамҭақәа;

Акомпозитор Нодар Чанба. «Аҧсуа реквием» (Еилоуи ахәыҷтәи хорқәа рсолистцәа рзы);

Лариса Шебзухова абаза бызшәа ашҟа еиҭалгаз Рушьбеи Смыр ипоема «Семра».

Анҭыҵҭәи аилацәажәаракқәа: иҟаҵоу, иҟаҵам, иҟаҵатәу

(Алгарҭа)

«Иҟоуп аҳәынҭқарратә хатәы наплакы аиҧш иҟоу аформа. Аҳәынҭқарра алшаракәа амамзар, усҟан аҳәынҭқарра аҩнуҵҟеи аҳәааанырцәи рҟнытә ахатәы инвестициақәа аладырхәуеит. Ари иахьабалак аус ауеит, ииашоу економикатә хархәаганы иҟоуп», – иҳәеит Ахада.

Аҳәынҭқарра Ахада иазгәеиҭеит Аҟәа араион аҟны ақыҭанхамҩатә аалыҵқәа раарыхра аҟаҵарбақәа шылаҟәу, аибашьра ҟалаанӡа араион аҟны иҟаз аҟаҵарбақәа рааста.

Ауааҧсыра усурҭала реиқәыршәара атәы далацәажәауа, иаҵишьит усурҭала ишеиқәыршәоу зқьи-бжаки ҩ-нызқьҩыки рҟынӡа, ҧшьнызқьҩык ракәзар – аусурҭа рымаӡам.

Ахада иазгәеиҭеит статистикала 78 процент аҵәгьоурақәа шыҟарҵо иааиҧмырҟьаӡакәа аусурҭа змам.

«Иааиҧмырҟьаӡакәа аусурҭа амамзаара – зҭыҧ иқәҵатәу проблема ҕәҕәаны иҟоуп. Атәыла аекономикаҿы аҧыжәара зҭатәу хырхарҭақәоуп атуризм, уи иаҧшьу ақыҭанхамҩа, атранспорт, ақыҭанхамҩатә аалыҵ аус адулара уҳәа реиҧш иҟоу аусхкқәа, даҽакала иуҳәозар, асовет аамҭазы ишыҟаз аиҧш. Иҳаман ачаи фабрикақәа, аконсервтә фабрикақәа, иҭрыжьуан аӡыхаақәа. Убрахь ихынҳәтәуп, ҳаамҭазтәи азнеишьақәеи амҩақәеи ахархәара рзуны», – иҳәеит Бжьаниа.

Атәыла Ахада игәаанагарала, атәыла аекономика аартызароуп аҳәынҭқарраҿы апроектқәа рынагӡара зҭаху рзы, «ҳаҕацәеи иаҳҩызцәам аҳәынҭқарракәеи аалхны», ари азҵаарагьы аполитика алхтәым.

Аслан Бжьаниа Аҟәа араион ауааҧсыра ақәиргәыҕит дара ражәа ишазыӡырҩуа, ауааҧсыра рзы феида злоу аекономикатә ӡбамҭақәа шрыдыркыло.

«Цьара акы ҟоуҵарц азы алшарамчқәа аҭахуп, урҭ ҳара иҳамоуп. Ҳара иаҳҭәуп ҳаҧсуа дгьыл, уи аҭира ауам, мацара уаҩы ихы иаирхәозароуп. Аинвестициақәа алархәны идыргылауа аобиектқәа араҟа иаанхоит. Шьоукы апроблема азганк мацара ауп ирбо, абри аҟнытә иҟаӡам системала азнеишьа. Абрахь иаҵанакуеит ҧасатәи асанаториақәа МВО-и ПВО-и рҵакырақәагьы. Уаҟа игылоуп аҭоурых-культуратә ҭынха асиа ианууахыбрақәа ҩба, урҭ шықәсыла аҧхасҭахара иаҿын. Аҧхасҭахара иаҿуп ахыбра ҧшӡақәа, ҿырҧшыс иаагозар, авокзалқәа. Иҽеиума, 30 шықәса раахыс аҳҭны-қалақь аҟны ҧасатәи Аминистрцәа Рсовет ахыбра ахьышьақәыргылам», – азҵаара шьҭихит Ахада.

Уи иаҵишьит атранспорттә усхк аиҭашьақәыргылара шалшауа атуристцәа рхыҧхьаӡара иазырҳахар.

Аҧсны Ахада Аслан Бжьаниа ииуль 17 азы ҳазну актәи ашықәсбжа аҩнуҵҟала имҩаҧгоу аусура аихшьалақәа ирызкны Гал араион актив алархәны анҭыҵҭәи аилацәажәара мҩаҧигеит.

Аҳасабрбатә ажәахә ҟаиҵеит Гал араион ахадара аиҳабы Константин Ҧилиа. Уи иажәақәа рыла, араион аҟны аинфраструктура аганахьала аҭагылазаашьа мариам. Иара убас ауааҧсыра ӡыржәтәла реиқәыршәаразы, ақыҭамҩақәа, иара убас ақалақь иахьаҵанакуа амҩақәа рыҟаҵаразы апроблемақәа ыҟоуп. Араион аҟны иҧсахтәуп афымцацәаҳәақәа, иқәыргылатәуп атрансформаторқәа.

«Сара абрахь сааит ҳкоманда аусура хышықәса рыҩнуҵҟала араион аҟны апроблемақәа рацәахоу мамзаргьы имаҷхоу еилыскаарц», – абас иажәа далагеит Аҧсны Ахада актив рҵылараан.

Аҳәынҭқарра Ахада иазгәеиҭеит араион аҟны иҟоу ҧхьаҟацаракәа. «Арҭ зегьы даара ибзиоуп, аха иазхом», – иҳәеит иара, иагьациҭеит Гал араион аекономика шьаҭас иамоу ақыҭанхамҩа шакәу.

«Асовет аамҭазы араҟа иҟан ацитрусқәа аазрыхуаз ақыҭанхамҩатә наплакқәа. Излеилыскаауа ала, иахьа арҭ анаплакқәа қьырала инкыланы ирымоуп», – иҳәеит Ахада, иагьрыдигалеит урҭ иахьа шаҟа лҵшәала аус руа ҭырҵаарц, асовет аамҭазы шаҟа цитрус шьаҭа рымаз, шаҟа ҽаҩра аарышьҭуаз, шаҟаҩ аус руаз, иара убас абарҭ адгьылқәа шьҭызхыз аилахәырақәа хырҳарала аус ахьынӡаруа.

«Аиҳабыра, аекономика Аминистррa, ақыҭанхамҩа Аминистррa, шәара, араион ахадак иаҳасабала, анапынҵа шәысҭоит иахьа қьырала инкыланы ирымоу анаплакқәа хырҳарала аус руртә иҟашәҵарц. Убасҟан, араион аҟны аҧарақәа рацәахоит, дара анаплакқәагьы рыҽдырҭбаауеит. Адҵаҟаҵара ҳмырҕәҕәар, зегьы шыҟац иаанхоит, акагьы аҽаҧсахӡом», – иҳәеит Ахада.

Гал араион ахадара аиҳабы Константин Ҧилиа ихы наиқәкны Бжьаниа иазгәеиҭеит: «Уажәшьҭан абрахь ҳанааиуа шәара шәҿала исаҳарц сҭахуп қьырала ирымоу анаплакқәа рҟны ҿырҧшыс иаагозар, ацитрус шәырқәа сынтәа 10-15 нызқь еиҭарҳаит ҳәа, 2024 шықәса ииун азы 20 нызқь шьаҭа ҟалеит ҳәа».

«Аҳәынҭқаррахь аинвестицияқәа раагара ҳҽазаҳшәоит, абри амҩагьы иацҵахоит. Адгьыл қьырала ишьҭызхыз ҩ-махәҿакла аусура иаламгар, аиқәышаҳаҭратә еизыҟазаашьақәа ирыцҵахом, лҵшәа бзиала аус зуша рыҧшаара ҳашьҭалоит», – иақәиргәыҕит Ахада.

Аҳәынҭқарра Ахада раҧхьаӡа иргылатәу усны иҧхьаӡоит Гал араион аҟны мацара акәымкәа, иааидкыланы ареспубликаҿы усурҭала ауаа реиқәыршәара.

«Иҵааршәу аекономика ҟалашьа амаӡам. Уи иаҧшьхоит зҭыҧ иқәҵам апроблемақәа», – иазгәеиҭеит Бжьаниа.

Ахада ишьҭихит аенергетика апроблемақәа.

«Ауааҧсыра еилыркаароуп афымцамч ахә шьҭаҳамхыр ада ҧсыхәа заҳмоуз. Иҵабыргыҵәҟьаны асистема аинвестициа дуқәа аҭахуп. Афымцанхамҩа ажәит, уи ҧсахтәуп. Ҳара ҳус – ауаа лашарала реиқәыршәара ауп. Иаҳа еиҕьуп, уи анаҳҭахым арцәара, аиҷаҳара, аха еснагь иҳамазар еиҳа еиҕьуп. Ҳара ҳаҩнуҵҟа абри азҵаарагьы аполитика алырхыр рҭахуп. Сгәыҕуеит, абри аганахьала анапхгара ирыдыркыло ашьаҿақәа ииашаны еилышәкаауеит ҳәа», – иҳәеит Аслан Бжьаниа.

Иара убас Аҧсны Ахада Тҟәарчал ақалақь аҟны анҭыҵҭәи аилацәажәара мҩаҧигеит. Аҳәынҭқарра Ахада изеиҭарҳәеит аекономика еиуеиҧшым аусхкқәа рганахьала аҭагылазаашьа.

Тҟәарчал араион ахадара аиҳабы Исидор Дочиа Аҧсны Ахада иеиҳәеит Тҟәарчал имҩаҧгоу аусуракәа ртәы, иара убас ҳаҧхьаҟатәи апланкәа. Уи иазгәеиҭеит 2023 шықәса актәи ашықәсбжазы араион аҟны имаҷымкәа еиуеиҧшым аусмҩаҧгатәқәа шынарыгӡаз.

«Аҵыхәтәаантәи ашықәсқәа рыҩнуҵҟала Тҟәарчал араион иаҭаауа атуристцәа рхыҧхьаӡара уаҩы ибаратәы иазҳаит. Аҭыҧантәи анападкылаҩцәа ирыбзоураны атуристцәа рмаҵзура аҩаӡара иацхраауа ахыбра ҿыцқәа аартуп. Аҟармара аҳаблахь инеиуа автомашьынамҩа арҽеирагьы атуристцәа рхыҧхьаӡара иацнаҵоит», – иҳәеит уи.

Араион ахадара аиҳабы иазгәеиҭеит проблема хаданы ишыҟоу аусурҭа ҭыҧқәа разымхара.

Тҟәарчал араион аҟны аилацәажәара еихшьалауа, Аслан Бжьаниа иазгәеиҭеит аусура азнеишьа ҳамҧсахыр, аҭагылазаашьа шеиҕьымхауа.

Бжьаниа иажәақәа рыла, аибашьра анеилгаз аахыс 30 шықәса ҵуеит, аха аекономикаҿы аҭагылазаашьа шыҟац иаанхоит.

«Ҧхьаҟатәи ҳҧеиҧш хахаҵәҟьа изхьыҧшу шәареи ҳареи аус шаауа ауп.Афымцамч ахә ахьтә 10 процент алгара – ари даараӡа иҽеим усуп. Тҟәарчал ҳадгылалароуп, аибашьраангьы ааха ҕәҕәа аиуит. Аекономика шьҭаҳамхыр, ҳтәылаҿы акагьы аҽаҧсахӡом», – иҳәеит Аҳәынҭқарра Ахада.

Акьыҧхь иазирхиеит

Б.ҚАЦЬИА

Иаарласны, нанҳәамзазы

Ҧхынгәымза 14. Аҧсныпресс. Аҧсны Ахада Аслан Бжьаниа Гәылрыҧшь араион Кацикыҭ абзазаратә црыҵқәа рышьҭаҵарҭаҟны аргыларатә усуракәа шцо гәаиҭеит. Аобиект аусуракәа ирылагеит 2021 шықәса жьҭаарамзазы Аҧсны Аҳәынҭқарра асоциал-економикатә ҿиара ацхраараны Аинвестициатә программа аҳәаақәа ирҭагӡаны.

Шьаҭанкылатәи аргыларазы аусбарҭа аиҳабы Ҭемыр Агрба Аҳәынҭқарра Ахада адырра ииҭеит имҩаҧгоу аусуразы. Ари аусмҩаҧгатә афинансқәа азоужьра 2 шықәса ҳәа еихшан. Ҳазҭагылоу аамҭазы аргыларатә усуракәа актәи рыхәҭа хыркәшахоит. 12 гектар зҵазкуа ашьҭаҵарҭа ацрыҵқәа рзы ажра маругала еиқәыршәоуп, аихшарҭа цәаҳәа шьақәыргылоуп, арыцқьагатә ргыламҭақәа рзы амаругақәа ҿаҵоуп.

Ҭемыр Агрба иажәақәа рыла, аҩбатәи ахәҭа ахыркәшараан иазҧхьагәаҭоуп арыцқьагатә ргыламҭақәа рыҟаҵара. «Аобиект аргылара хыркәшаны ианрыҭаха, аусура мҩаҧыслоит абри асхемала: 12-ҩык ауаа агәам-сам еилырхлоит аиха, асаркьа ралхразы, анаҩс аорганикатә црыҵқәа ажра иҭажьхоит, еилацалахоит, идрапоит. Ажра анҭәлак, адгьылқәа реиҭашьақәыргылара мҩаҧгахоит», – иҳәеит Ҭемыр Агрба. Шьаҭанкылатәи аргыларазы Аусбарҭа аиҳабы иара убас иацҵаны иҳәеит агәам-самеизакырҭахь инеиуа амҩа акаҭранбетонла ишыхҟьахо.

Шықәсыбжак ала

Аҧсныпресс. Аҳәынҭқарратә миграциатә маҵзура ахада Рамин Габлаиа атәыла Аҧыза-министр Алеқандр Анқәаб ҳазҭоу ашықәс актәи азбжазы аусҳәарҭа инарыгӡаз аусуразы адырра ииҭеит. Рамин Габлаиа иҟаиҵаз адыррақәа рыла, ажьырныҳәамза 1 инаркны ҧхынгәымза 1 аҟынӡа Аҳәынҭқарратә миграциатә маҵзура иаднакылеит авизақәа риуразы 4 061 рҟынӡа арзаҳал; амиграциатә шәҟәҭагалара иахысит 2 430-ҩык аҳәааанырцәтәи атәылауаа; аусуразы азин аиуреи апатентқәа рыҭареи рзы ирыдыркылеит 3 717 рзаҳал. Ҳазҭоу ашықәс актәи азбжазы Аҳәынҭқарратә миграциатә маҵзура аусуратә визақәа рыҭаразы иашәаз аҳәынҭқарратә баҵь азеиҧш еицҵалыҵ 17 миллиони 487 нызықь мааҭи иреиҳауп. Аҳәааанырцәтәи атәылауаа аусуразы азин аиуразы аҳәынҭқарратә баҵь аҳасабала иҟарҵаз ашәатәқәа рзеиҧш еицҵалыҵ 15 миллиони 837 нызқь мааҭи ирыцуп, апатентқәа раиуразы иршәаз ашәатәқәа – 4 миллионки 389 нызықь мааҭи иреиҳауп. Аҳәынҭқарратә миграциатә маҵзура иарбоу аамҭа иалагӡаны административтә зинеилагаракәа рзы 55 материал аӡбарҭатә усбарҭақәа рахь идәықәнаҵеит. Амаҵзура иҟанаҵо адыррақәа рыла, ареспубликаҿы аус руеит аҳәааанырцәтәи аҳәынҭқарракәа рҟынтәи атәылауаа. Аиҧылараҿы иара убас Аҳәынҭқарратә миграциатә маҵзура аусура иадҳәалоу егьырҭ азҵаараҟәагьы ирылацәажәеит.

Атәыла Аҧыза-министр Алеқсандр Анқәаб амаҵзура анапхгаҩы, аусуразы ареспубликаҟа иаауа аҳәааанырцәтәи атәылауаа рышәҟәҭагалара аҩаӡара ашьҭыхра хымҧада ҷыдала хшыҩзышьҭа аиҭарц иеиҳәеит.

Томас Кокосқьыр диижьҭеи 80 ш. аҧра иазкны

Ецырдырхьаз ашәаҳәаҩ – абаритон – «Хҭырҧа шкәакәа» ҳәа зыхьӡи збаҩхатәреи рылаҵәахьаз Аҧсны жәлар рартист Бзыҧҭаа рҵеира иаҧсахаз Томас Кәыта-иҧа Кокосқьыр 1992-1993 ш.ш. рзы ақыртуа-аҧсуа еибашьра ааҵысызар Бзыҧҭаа рыцкәынцәа раҧхьа днагылеит напхгара нрыҭо. Ихигаз аҵьамыҕәа аҟны дааныимгылеит. Гал араион арыцқьара анцозгы зымҩа иехьамккәа имаҵуратә уалҧьыақәа рынагӡараан, иаарида хьаҵрак ианымшәоз дҭахеит ианвар 1, 1994 шықәсазы. 51 шықәса рыда зызнымҵыз Томас иҧсы ҭазҭгыы иахьа, июль 22 рзы ихыҵуан 80 шықәса.

Апоет, ашәҟәыҩҩ, Д.Гәлиа ипремиа алауреат, «Ахьӡ-Аҧша» аорден ахҧатәи аҩаӡара занашьоу Белла Барцыцҧҳа жәлар Рфырхаҵа изкны аҭыжьра иазлырхиеит «Томас Кокосқьыр – Аҧсадгьыл Ахьӡырҳәага» ҳәа хьӡыс измоу ашәҟәы. Ҳгазеҭ «Аҧсны» иахьатәи аномер аҟны аҧхьаҩ идаагалоит уи аҵыҧҵәахак.

Убри амш аҽны...

Акинофильмқәа знапы рылакыз аҟазацәа дуқәа изҿлымҳахеит Томас Кокосқьыр «Хҭырҧа шкәакәа» аекран аҟны ианырба. Адунеи ахы-аҵыхәа архыц-хыцит. Аҧсны анҭыҵтәи акиностудиақәа деимакноуп ааҧхьаракәа ширҭоз. Кьахь Ҳаҵьараҭ ихьӡи ихыҧшеи ирыцназгоз аҧшреи асахьеи иаҭәашьаны дфырхаҵаны Аҧсны дшазгылаз еиҧшҵәҟьоуп Томас Кокосқьыргьы ари ароль азын Анцәа дзазшаз. Абри лабҿаба избарҭахаз роуп Џьек Лондон ирҿиамҭа хатәра «Сердца трех» ароль хада дыхәмарырц аҳәара зирҭаз. Кьахь Ҳаҵьараҭ дуӡӡа дшымҧсыз ироль анагӡашьала аарҧшра зылшаз «Сердца трех» аҟны мап кышьас имазыз. Уи аҟәыргылаҩ – арежиссиор Владимир Панков иқәгыларақәгьы иазгәеиҭеит ари арҿиамҭа ҽаҧарак аизҳара Томас ишибзоурахаз. Уеизгьы, Владимир Панков иблала дахәаҧшхьан «Хҭырҧа шкәакәа». Убри ауп агәра изыргаз Томас ида даҽаӡәы уи ароль анагӡара шилымшоз.

Томас Кокосқьыр ҟаиматла аҧсы ахеиҵеит аҧсуа опера «Аламыс». Авокалтәи адраматә ҟазшьалеи изыригеит ажәлар рхаҟәитразы зхы-зыҧсы иамеигӡо аҧсуа хаҵа. Абри изныкымкәа, иҩынтәымкәа иахәаҧшыз заҟаҩы агәымшәара рыланааӡазеи. Аҧсны аибашьра ианалага заҟаҩгьы ааҧхьара рнаҭазеи, аибашьра амҩа ианнаҵеит...

Томас Кокосқьыр меигӡарахда Анцәа иҵишеит аҭеиҭыҧш, ажәала еиҭаҳәашьа змам абжьы, артист зыда дыхәшәым аҟазшьа уҳәарыма амца иеҧынкылоу аҵәеиҧш ианаҭаху ибжьы таруа. «Ахаҵа еиҿамс иалкаау ибжьоуп Аиааира амҩахь укылызго», – рҳәалон асаӡқәа...

Аҧсны аибашьра ианалага Томас Кокосқьыр днаслан жәлар рашәаҳәареи рыкәашареи зҽааҧсазтәыз Аҳаынҭқарратә ансамбль Бырзентәыла иҟан. Амҩа излакәлоз ҟәрышьла еиқәшәамызт азы акциатә концерҭқәа мҩаҧыргеит имыцәаимтәа. Томас ихьӡ, ифырхаҵара ихаҿсахьала агәра згахьаз уажәы ателехәаҧшрала ааҧхьара анирҭа убас дықәгылеит, ирҵысит жәытәи-ҿатәи Аҧсны аҭоурых, убри амаҵара угозаргьы заҟаҩы ааҧхьара рнаҭада Аҧсны аиқәырхаразы. Агәырқьҳәа ихынҳәит неилымхрада ансамбль алахәылацәа. Томас Кокосқьыр дкылҟьа даант иқыҭа гәакьа

Бзыҧҭа, «Шәнеибац!» зҳәоз иблақәа ирхыҧшылаз иқыҭа ҷкәынцәа иаразнак иааикәшеит. Ажәадоуп ишеилибакааз... Еиҿикааз арота еиднакылон ҩынҩажәеи жәабаҩык Бзыҧҭаа. Раҧхьа даагыланы ҿырҳәала иҳәазаап Ал.Лашәриа ипоема «Аиубилеитә» аҟынтә абарҭ аҵәаҳәақәа:

«Убри аамҭаз Бзыҧ ахықәан,
Лакоба еизиган «Кьараз,»
Ирҳәон:
Иахьа нахьхьи Петроград,
Алахьынҵа рчаҧоит
ха Ҳ-Аҧсны!
Ҳаҟазароуп ҳаилаҵәан,
аӡәк иеиҧш ҳарҭ –
аҟаҧараз ҳахианы!..»

«Аҟазареи алитературеи знапы рылаку, ҳҿахәы ажәеи ашәеи рыла аҭоурых аҟны хҵырызгараны иҟоу аибашьра ашҟа ус рымаӡам» ҳәа Владислав Арӡынба Аусҧҟа шаҧиҵазгьы аагылашьа рымазма Томас иеиҧш иҟаз аиҿамсқәа.

Томас напхгара ззиуаз арота иалаз аҷкәынцәа аамҟьарада Ешыратәи ахырҕәҕәартәқәы иҟан. Урывагыланы урыцеибашьуазаргьы ирыхәҭоу ажәа узаҧымҵар ауан. Еиҭаҳәашьа змамыз ашьамца иалагылан агәымшәара аарҧшны.

Ажәыларақәа руак аан аҕа иминаршәга иаанашьҭыз ахы Томас ихшыҩ шьақәнаҟьеит. Ицеибашьуаз рыцхыраарала ҳазшаз илымшара рылыршаны ихдырраҿы дааргеит, агоспиталь ахь дыргеит, деиқәдырхеит.

Иҵьоушьаша, аҵьшьарагьы зуҭаша аибашьра амца иалагылаз Аҧсны жәлар рартист Уасил Царгәыш, Томас дидыруаз џьишьон. Аибашьра аҟны акәзаап ахаҵа ишьаҧыҧынҵа аҿынӡа дахьеилукаауа. Томас иблақәа, иҽыҟажара, аибашьцәа рыхзызаашьа, иара динҧшыланоуп «Иҭахаз игәалашәара» ҳәа ҧсра зқәым ашәа иаҧызырҵаз. Ишыҟаҵәҟьоу Уасил Царгәыш иҟазара ҳаҧшны иаххәозар – Томас ибжьоуп изырҿыхаз. Шәшьырак аҵаҟа, ма ҭынч уадак аҟны иаҧимҵеит. Ашьа зыхьшыз ҳадгьыл гәакьа дшықәгылаз. Ари анагӡара Томас дахьзагәышьан, дагьахыццакуан ибжьала аҧсҭазаара аҭара. Аха иара Томас иҳәан еиҧш, «анагӡашьа егьакуп, егьыҩбоуп».

Аҧсны иагаз Аиааира иара ишиҭахыз еиҧш, инагӡаны абара дахьзазҭгьы, ари ашәа ихҧаны еихеиҳауан. Иҵеижь акәын изҭәыз, убас аҧсы ахеиҵон Уасил. Даҽа ҩазаракәак аныҧшуа ихатәрахон Томас ансамбль ахь дхынҳәызҭгьы. Игәыцьбара ҭаха инамҭеит. Ивыршьааз рыцҧхьаӡа игәы дшааҭасуаз, Мрагыларатәи аҳәааашҟа имҩа ирхеит. «Макьана Аҧсны ҳамрыцқьазаҵт, аҳаҳаи хьаҵрак ҟамлароуп» – ҳәа абҵьар шикыц икны аибашьцәа еихьырҧшны зҽыҵәахны анаара ихәыцатәаз ҳаҕацәа рышҳам ҭыҧқәа ирҭарблыда. Ирыцкьо иауан...

«Макьана изаацәоуп агәырҭынчра, Аҧсны рыцқьоу џьышәымшьан! Иагьаҵьара рҽыҵәахны ихәыцатәоуп урҭ аҵьнышцәа. Ҳқыҭа Бзыҧҭа иаланхоз ашәанцәа рыла санҵаҩызнатә изакәыз збахьан», – лассы-лассы ихы иаирхәон абарҭ ажәақәа. Мариала дузырччомызт, дагьузырҵәуомызт. Есымша иблақәа ирнубаалон ахәыцра ҵаулақәа дҭаршәны дышрымоу. Аҧсуа нбан шәҟәеиҧш илахь иаанухуан Аҧсны алахьынҵа.

...Мрагыларатәи аҳәааақәа агәҭынчымра издырҵысуан. Уа зҽаҿаршәаны иҭәаз аҷкәынцәа анрагьы абрагьы рзиуан, илаҧш рхын, дзырҧырҵуамызт.

Иҭахара мчыбжьык акәзаарын иагыз... Џьара дакуамызт, анашана змоу иалкаау иоуми. Дкылыххы иаб иҩны Аҭыӡҭа (Бзыҧҭа) дааит. Рыҩны-ргәара еимидеит. Ҳәыҷидуи дрылабжьеит. Рашҭа агәаҿы иааиларгыланы ишырымуаз хынтә дрыкәшеит. Игәыдикылеит.

– Ишәыхьша сара исыманы сцоит ҳәа данҵаҩызнатә ишыҟаиҵалоз еиҧш, Арасаӡыхь абахә ҳаракқәа лаҧшыла иныҳәаҧхьыӡ нархьыршаны ҩаҧхьа ихы ирхеит Галҟа...

...Ианвар 20, 1994 шықәсазы напхгара ззиуаз аҷкәынцәеи иареи зҭатәаз рмашьына амина аҵаҧжәан дҭахеит... Гагра ахақәиҭтәра ашьҭахь Аҟаантә ихцәаны арахь иааз Раждени Гәымбеи Шамиль Ҧлиеи ҳгәара иааҭалеит. Ажәак рҿыҵшәааанӡа рхы-рҿқәа ирнызбаалеит хаирк ишазҳәамыз. Рыгәқәа ирҭасуан, лассаамҭа рҿқәа рзеихыхуамызт.

...Томас Кокосқьыр анырҳәо – иахьанӡагьы сҿаҧхьа иаагылоит урҭ рсахьа. Али-Ҧси рыбжьара Басныкиҧа имашьынала рыҩны ҳлеит. Аҧсуа культура, ҳаҧснызжәлар, зегьы рзын дцәыз ҕәҕәан. «Иницыз 51 шықәса рыла ашәышықәсақәа иртамӡо аҿахәы зҳәахьаз Томас ихьӡ аӡәгьы иазадкыломызт аҧсра. Бзыҧтәи ажәҩан, аҧсабаратәҟьа ианыҧшуан ари атрагедиа. Гагра ахақәиҭтәра хымз ракәын иахыҵуаз. Арасаӡыхьҟа (Ахәҵаҟа) амҩа сықәын. Саб иашҭа аамыздарц, сҭаацәа сынрылаҧшырц. Ҧшьоык ҳаихәбы ҳаҳашьадуи ҳани ражәақәеи рыла иуҳәозар – ааӡара зларҵаз Лиутик, иашоуп, иҧсы еиқәхеит, аха уамала дхәахәажьаҳәан. Мрагыларатәи афронт аҿы ҳаҕа имаҵәаз иҭамшәарц игәыҧ имаҳы абахә ианаҿалоз, дкамҳарц махәык, ма ҵиаак адац аниҧхьамшәа аҵәҟьа кышра инаҧхыцқәа аналаирҧа икшеит, ихыҵит. Аеҵәа кыднахуа дыҳәазаазап, иҩызцәа Бзыҧҭатәи ҳаҷкәынцәа ианысзеиҭарҳәоз рцәа иҭабылуан убас ахҭыҧ аҭкыс ахьаа ҕәҕәазаарын...

Арасаӡыхьҟа ҳабжьаларҭаҿы сахьлылбааз дсықәшәеит Томас Кокосқьыр.

– Унан! – ҳәа инапқәа еиҵыхноуп амҩа аахҭәаны сышҟа иҿшааихаз. Аҧсшәақәа анааибаҳҳәа инарҭбаау иҿцәажәара аамҭа ишаҳнамҭозгьы бжьаҵәк иадамхаргьы ҳгазеҭ «Гагра» азын ҩбаҟа зҵаара исҭеит...

Иззымдыруа дыҟазма агәаҟра ҳшаҿыз... Уи азоуп Мрагыларатәи афронтахь ихы шхазгьы дызыҧшыз амашьына шизаангылазгьы иоуишьҭит. Џьоук реиҧш, «ара иаҭыҧым, аамҭа абасымоу» – ҳәа дымцеит.

...Раҧхьатәи иҭак иҵәажәара ахы хациркит абас: – Ашьамҩа сшанылоз сҭаацәа ишырдыруазгьы ус сынрылаҧшны сцарц рылаҕырӡқәа срымшьахарц сҽыдмырбакәа агәашә сынҭыҵлон... Сыҧсы ахьынӡаҭоу акәым, анарҵагьы сгәы исзадымхуа аибашьра ианалага раҧхьатәи амш азоуп. Сеихәбы Лиова иҧҳәыс Инна Занҭариаҧҳа сылмышьтырц сымҩақәа рыкра иаҧшьылгеит.

Томас иажәа анагӡаха иамраӡакәа игаразыноуп аҧхьа ишагылаз амашьына ласқәа ҩба.

– Томас, ирласны унапаҵаҟа иҟоу Бзыҧҭатәи ҳаҷкәынцәа урымбар ауам, Мрагыларатәи аҳәааҿы иахзыҧшуп ҳәа даасыдганы дыргеит. Хашҭра сзақәымкәа уи Амш сыццышәқәа канаҧсеит сҳәартәы саблит...

Аҧхынтәи ашкол

Аҟәа ақалакь ахадара аҭара аусбарҭа аҧшьгарала А.С. Пушкин ихьӡ зху Аҟәатәи аҩбатәи ашкол аҟны «аҧхынтәи ашкол» захьӡу еиуеиҧшым атемақәа рыла арҭаҩцәа ирзымҩаҧырго алекциақәа еиҿкаауп. Уи ҵакыс иамоу атәы дазааҭгылеит, аиҿкаара алахәыла, ахәбатәи абжьаратә школ арҭаҩы Ломиа Нона Шьаликәа-иҧҳа.

«Арҭаҩцәа ҿарацәа рурок ииашаны аҭаҩцәа рызнагараҿы ихымҧадатәу азҵаарақәа ирзаҭгылон алекциақәа рҿы. Иаанкыланы иуҳәозар арҭаҩцәа ҿарацәеи, ихатәроу уажәшьҭа ззанаҭаҿы аҧышәа ду змоу, шықәсырацәала аҭарадырра иазаҧсахьоу, хыҧхьаӡара рацәала аҭаҩцәа еиҵазааӡахьоу рҧышәеимадара ауп қәкы хадас иамоу арҭ аиқәшәарақәа. Аҧсуа рҭаҩцәа реиҧш алекциақәа ирылахәын Тамбовтәи аҳәынҭқарратә университет аҟынтәи арҭаҩцәааҭарауаагьы».

Аиҳабыратә абиҧара иаҭанакуа рахьтә, Аҟәатәи абаа иазкны алекциа мҩаҧылгеит, аҧшьбатәи абжьаратә школ аҧсуа бызшәеи алитературеи рырҭаҩы Хаҳәбиа Лариса Баграт-иҧҳа. Атема излатәыз ала аиҧылара еиҿкаан абаа аҩнытҟа. Уи дазааҭгылеит аҭоурыхи алитературеи реимадарала Аҧсны жәлар рышәҟәыҩҩ Иван Гьаргь-иҧа Папасқьыр иажәабжь «Диаскуриа аҧшахәаҿы». Атема қәкыс иаман ажәабжь ианыҧшуа Антика ахаантәи Аҧсны аҭагылазаашьа, аҭыҧантәи ауааҧсыра зҭагылаз азалымдаракәа, иҭҟәаны ргара, рхырҭәара, урҭқәа аҩымҭа афырхаҵа хада Џьамхәыхә ихаҿсахьала аарҧшра. Арҿиамҭаҿы иахьатәи иҳаҩсхьоу аҭоурыхтә аамҭақәеи реимадара, реиқәҿыҭра.

Аиҿкааҩцәа ирҳәоит арҭаҩцәа ҿарацәа агәаацҧыхәареи ахшыҩзышьҭреи аарҧшны зҿлымҳарала рхы шаладырхәуа.

Милена Ламиаҧҳа ҩышықәса ҵуеит рҭаҩыс аус луеижьҭеи, арҭ аусмҩаҧгатәқәа дахьрылахәу лара лзыҳәан акырӡа аҭанакуеит, «ла иабо хы иаҧсоуп шырҳәо еиҧш, удырра аизырҳаразы акырӡа ихәарҭоу усуп» ҳәа дазааҭгылоит.

Аҧхьаҟа акадр ҿыцқәа ишахәҭоу еиҧш апрактикатә дыррақәа рыманы раазаразын Аҭара аусбарҭа еиҿнакааз «Аҧхынтәи ашкол» ҩышықәсоуп уажәшьҭа имҩаҧысуеижьҭеи, агәаанагара ҳамоуп аҧхьаҟагьы ишацҵахо ала.

Алхас ҦСАРДИА

Ҳфырхацәа рыхьӡ аназҳазатәараз

Аԥсны ахақәиҭра азаагараз иҭахаз ҳашьцәа, зхатәгәаԥхарала иааны иҳавагылаз Афырхацәа ргәалашәара еснагь иҳацуп.

Арҭ амшқәа рзы Аԥсны анацәа Реидгыла Аҟәатәи арегионтә ҟәшаҿы иаадыртит иҭахаз Афырхацәа ирызку аҭӡы. Уи иалахәын аибашьра аветеранцәа, иҭахаз рҭаацәа, ауаажәларратә усзуҩцәа.

Аиԥылара аартуа, анацәа Реидгыла аҟәша аиҳабы Фируза Чамагәуа-Қапба илҳәеит: «Ҳара акрааҵуан зхатәгәаԥхарала иааны иҳацеибашьуаз, иҭахаз аҵеицәа ирызкны аҭӡы аҟаҵара напы аҳаркижьҭеи, араҟа зегьы рфотоҭыхымҭақәа ҳзеизымкит, аҭахцәа иҳарҭаз, ҳаиҭанеиааира иабзоураны икыдаҳҵеит, зфото ыҟам рҭәы рыхьӡқәа, рыжәлақәа анҵаны асиа ҟаҵаны икыдаҳҵеит. Еилкаауп, аӡәы ихала акгьы шилымшо, араҟа рҵьабаа рацәоуп зыҷкәынцәа ҭахаз анацәа: Аза Агәмаа-Гәымба, Нанули Шьынқәба, Ниура Габуниа, Цьулетта Қьецба-Касланӡиа. Зегьы ирылшо ҟарҵоит ҳаилак аҿы. Ҳара ҳаидызкыло ҳаҷкәынцәа роуп. Хаҭала, зхатәгәаԥхарала иааны иҳацеибашьуаз, иҭахаз аҷкәынцәа рҭаацәа рышҟа ҩынтә Ҭыркәтәыла ҳцахьеит, анацәа зегьы ҳрықәшәаахьеит, ҳаидтәалан ҳаицәажәаахьеит. Акызаҵәык ҳгәы иҵхо Чечентәыла ҳзымцаӡац. Аха убригьы ҳахьӡап ҳәа агәыӷра ҳамоуп».

Иахьатәи аҭӡы аҟаҵараҿы ацхыраара ҳазҭаз: ауараш-зауад аиҳабы Амра Ануа, амшынбаӷәаза аиҳабы Даур Арӡынба, Адгәыр Ҭаркьыл, Инга Кәпалба, Аҟәа ақалақь ахадара ҭабуп ҳәа расҳәоит ҳәа азгәалҭеит Фируза Капба-Чамагәуа.

Аҳаҭыртә ҭӡы аадыртит Аԥсны Аҵьынцьтәылатә еибашьра аветеранцәа, Аԥсны Афырхаҵа Аслан Абаеви Леон иорден занашьоу Вехид Керимови.

Зыԥсҭазаара ҳхақәиҭра иахҭнызҵаз Афырхацәа ргәалашәараз ажәа рҳәеит Леонид Лакербаиа, Гари Кәпалба, Дмитри Ҭарба, Вехид Керимов, Олег Гоциев.

Гари Купалба аибашьраантәи игәалашәара рыцеиҩишеит еизаз. «Аибашьра ианалагаз зегь раԥхьа иаҳзааит 20-ҩык аибашьцәа. Ажәылараҿ иҭахаз Маска Барцыц иаб данысзааз ахааназ исхашҭран сыҟам, уи дсыҳәеит иҷкәын ивагылан ицеибашьуаз, ицҭахаз Рома Родковски, аҷкәын қәыԥш дара рзеиԥш нышәынҭраҿ анышә дамаидарц. Ус иагыҟаиҵеит, иахьа уажәраанӡагьы ҳфырхацәа анышә иахьамадоу еснагь ауаа аҭаауеит», – иҳәеит иара.

Ҩыџьа зыҷкәынцәа ҭахаз ан Аза Агәмаа-Гәымба илгәалалыршәеит: «Рома Родковски иан абра лыҷкәын инышәынҭраҿ дааит 12 шықәса рышьҭахь, Маска Барцыц иан анышәынҭраҿ илҳәаз ажәақәа ԥсраҿнынӡа сгәы иҭыҵәом: «Рома, уан, сара 12 шықәса усҵәуон, иахьа уанҵәҟа дузааит», лҳәеит.

Фируза Капба-Чамагәуа дазаҭгылеит аибашьра анцоз, Лиалиа Чамагәуа, Цира Габниа, Нана Лакашьиа инарыгӡоз аус хьанҭа, урҭ иҭахаз ҳашьцәа мҩаԥыргар акәын. Даара игәаӷьыуацәан ари аҩыза ахлымӡаах ажәабжь аҩнаҭақәа рызнагара, иҭабуп ҳәа ралҳәеит рычҳареи, рџьабааи рзы.

Ҳара ҳаҷкәынцәа, рыҩны, рыԥсадгьылаз еибашьуан, рыхгьы ақәырҵеит, аха зхатәгәаԥхарала иааны иҳавагылаз, аиааира ҳзаазгаз ҳашьцәа ҩынтәны ифырхацәоуп, урҭ ргәалашәара еснагь иҳацзаауеит.

Наира САБЕКИА

Шоҭа Салаҟаиа диижьҭеи 90 шықәса аҭра иазкны

ШЬАРДА ЗЫЛЗЫРШАЗ

Иналукаауша аԥсуа ҵарауаҩ афилологиатә ҭҵаарадырракәа рдоктор, апрофессор, академик Шоҭа Хьыч-иԥа Салаҟаиа диижьҭеи 90 ш. ҵит.

Абаҩхатәра ҟаимаҭ злаз аҵарауаҩ, афольклорист, алитератураҭҵааҩ, акритик хатәра илагала дууп аԥсуа ҭҵаарадырраҿы.

1933 ш. ииуль 18 рзы Очамчыра араион Ҭхьына ақыҭан ииз Ш. Салаҟаиа 8-шықәсатәи ашкол аҟны иҵара анхиркәша Аҟәатәи арҵаҩратә ҵараиурҭа даанахәоит. 1952 ш. акәзар, А.М. Горки ихьӡ зхыз Аҟәатәи арҵаҩратә институт қәҿиарала дҭалоит. Ибзиаӡаны аҵара ахьиҵоз аҟнытә Ленин истипендиагьы иоуан. Иҵара анхиркәша, 1956 ш. афольклористика азанааҭ ала Қарҭ аспирантура даанахәоит.

Аҵарауаҩ 1965 ш. Москва, А. М. Горки ихьӡ зху адунеитә литература аинститут аҟны ихьчоит акандидаттә диссертациа. Уи 1999ш. аангьы ари аинститут аҟны адоктортә диссертациа ихьчоит.

60 шықәса инарыцны Ш.Салаҟаиа Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аԥснытәи аԥсуаҭҵаара аинститут аҟны аус иуит. Акраамҭа инеиԥынкыланы аинститут аҵарауаҩ-маӡаныҟәгаҩс дыҟан. 1960-тәи ашықәсқәа инадыркны инапы алакын иара убас Аԥснытәи аҳәынҭқарратә университет аҟны аҵара-ааӡаратә усура. Аԥсуа фольклори, алитературеи, Нхыҵ Кавказ ажәларқәа рлитературақәеи рзы алекциақәа дрыԥхьон. А.М. Горки ихьӡ зху Москватәи Алитературатә институт аҟнгьы аамҭак азы алекциақәа дрыԥхьон. Илиршаз рацәоуп Аԥсны аҭҵаарадырракәа Ракадемиа ашьақәгылареи аҿиареи рҟны. 1998-2013 шықәсқәа раан уи аҵарауаҩ-маӡаныҟәгаҩ хадас даман, аҵыхәтәан – академиа ахадара далан. Аҭҵаарадырра аганахьала Гь. А. Зиӡариа ихьӡ зху апремиа рыҭаразы акомиссиа ахантәаҩыс дыҟан ианаԥырҵаз (2005) инаркны.

Академик иҭҵааратә усура мҿахакы ҭбаала еиларсын. Жәлар рҿаԥыц ҳәамҭақәа реизгареи ранҵареи аганахьала, насгьы аԥсуа фольклор аепикатә жанрқәа рыҭҵаараҿы шьарда илиршеит. Имонографиақәа «Аԥсуа жәлар рфырхаҵаратә епос», «Аԥсуа нарҭтә епос» рызбахә ада умҳәаӡаргьы аҭҵаарадырраҿы илагала ду ҟаиҵеит.

Афольклорҭҵаараҿы еиԥш, аҵарауаҩ деицырдыруеит литератураҭҵааҩык, критикк иаҳасабала. Рырҿиамҭақәа дрыхцәажәаахьан ашәҟәыҩҩцәа: Д. Гәлиа, С. Ҷанба, И. Коҭониа, З. Дарсалиа, М. Аҳашба, И. Папасқьыр, Б. Шьынқәба, Қь. Агәмаа, Ҷ. Џьонуа, А. Џьонуа, Ш. Ҵәыџьба, Кь. Чачхалиа, И. Ҭарба, А.Лашәриа, К.Ломиа, А.Аџьынџьал, А. Гогәуа, Шь. Аџьынџьал, Г. Гублиа, М. Лашәриа уҳәа егьырҭгьы, иара убас аҵарауаа: Хә. Бҭажәба, В. Аҵнариа, С. Зыхәба уҳәа русумҭақәа. Иҭижьит аусумҭақәа жәпакы. Уи инаҷыданы аизгақәа: «Аԥсуа литература. Иаазыркьаҿу аочерк», «Аԥсуа литература аҭоурых аочерккәа», ф-томк иҟоу «Милаҭрацәала еилоу асовет литература аҭоурых» (ахәбатәи атом) уҳәа авторцәа дыруаӡәкуп. Илагала маҷым иара убас абжьаратә школқәа рзы арҵага шәҟәқәеи аԥсуа литература апрограмма аиқәыршәареи рҟны. Хынҩеижәатәи ашықәсқәа инадыркны афбатәи, абыжьбатәи, ажәабатәи, ажәеизатәи акласскәа рзы аԥсуа литература ахрестоматиа аҭыжьразы аиқәыршәара далахәын.

Ш. Салаҟаиа иааиԥмырҟьаӡакәа хҭәыла акультуратә, аҭҵаарадырратә, аҵаратә ԥсҭазаара далагылан. Иџьабаа аҳәынҭқарра аҟнытә ахәшьарагьы аман. Ианашьоуп «Ахьӡ-Аԥша» аорден аҩбатәи аҩаӡара, Д.И. Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа, иара убас Аԥсны аҭҵаарадырра зҿаԥсазтәыз аусзуҩы, Аԥсны иреиҳау ашкол зҿаԥсазтәыз аусзуҩы, Аԥсны акультура зҿаԥсазтәыз аусзуҩы ҳәа аҳаҭыртә хьӡқәа ихҵоуп.

Ш.Салаҟаиа Аԥсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла, ашьҭахь – ашәҟәыҩҩцәа Рассоциациеи Урыстәыла ашәҟәыҩҩцәа Реидгылеи дрылан.

2021 шықәса ноиабр быжьба рзы зыԥсҭазаара иалҵыз аҵарауаҩ хатәра Шоҭа Хьыч-иԥа Салаҟаиа илшамҭақәа рыла ихьӡ хашҭра ақәымкәа иаанхоит.

АГӘААНАГАРАҚӘА

«Амагнитофони адиктофони ахархәара роуаанӡагьы, Ш.Хь. Салаҟаиа аашьарак ҳәа ҟамҵаӡакәа, Аԥсни уи ахи аҵыхәеи абаҩхатәра змоу ажәабжьҳәаҩцәа ԥшааны, дрыҿцәажәаны, хыԥхьаӡара рацәала афольклортә баҟақәа аниҵахьеит. Иара убас Аҷара инхо аԥсуаа рҿгьы зныкымкәа қәҿиарала афольклортә експедициақәа мҩаԥигахьеит.

Атекстқәа ранҵараан иусушьа ҿырԥшыгоуп. Досу ажәабжьҳәаҩ иҟазшьа гәаҭаны, еилкааны, иацәажәашьа лассы иҿақәиршәоит, ҳаҭырқәҵарала, аамысҭашәала, азҵаарақәа иҭаны иидыруа игәалашәартә дҟаиҵоит. Ш.Хь. Салаҟаиа ианҵамҭақәа хьаҳәа-ԥаҳәаада рыгәра угартә аҵарадырратә принцип хадақәа ирҭаршәны иҟаҵоуп. Аашьараки ааԥсараки инмырԥшзакәа досу ажәабжьҳәаҩ ииҳәаҵәҟьо, ажәак иадамзаргьы иаҩмыжькәа, еиԥкааны ақьаад ахь ииаигоит.

Иаҳхысыз аибашьра хлымӡаах аҵарауаҩ иеизгамҭақәа аматериалқәа акыр шицәалаблызгьы, иеиқәирхазгьы маҷым. Сара исҭахын (са сыдагьы иколлегацәа зегьы ирҭаху усуп) иахьынӡалшо ала ирласны урҭ аматериалқәа акьыԥхь иазырхианы иҭыжьзар. Урҭ ркьыԥхьра, хымԥада, иахьатәиқәагьы, уаҵәтәигьы абиԥарақәа рзы ихәарҭа дууп».

Сергеи ЗЫХӘБА,
академик

«Шоҭа Салаҟаиа аԥхьаӡа акәны аԥсуа фольклор аҿы хыԥхьаӡаралагьы ҵакылагьы зегь реиҳа зымҿахак ҭбаау ажанр – афырхаҵаратә епос нагӡаагӡаны иҭиҵааит. Аусумҭа шаҭыцыз еиԥш, Аԥсынгьы аҳәаанырцәгьы аҵарауаа еицгәарҭеит, иазҿлымҳахеит, еиуеиԥшым арецензиақәа азыркит.

Ш. Салаҟаиа илагала дууп аԥсуа литературатә критикеи алитература аҭоурыхи рҿгьы. Аԥсуа литература актуалтә зҵаарақәа, иара убас хаҭала апоетцәеи ашәҟәыҩҩцәеи ирызкны иҭижьит алитература-критикатә статиақәеи аочерккәеи згәылоу еиуеиԥшым аизгақәа. Урҭ зегьы аԥсуа литературатә критикеи алитератураҭҵаареи рышьақәгылареи рыҿиареи ирышьагәыҭхеит, акырӡа еихарҳаит. Ш. Салаҟаиа, авторк, редакторк иаҳасабала, еиуеиԥшым алитературадырратә усумҭақәа раԥҵара далахәын. Иҭҵаарадырратә усумҭақәа кьыԥхьуп Аҟәа, Москва, Санкт-Петербург, Қарҭ, Ереван, Иакутск, Кишиниов, Нальчик, Маикоп, Черкесск убас акырџьара. Бжеиҳан урҭ аматериалқәа иара хаҭала дызлахәыз, адунеижәларбжьаратәи, арегионтә, ареспубликатә уҳәа аҭҵаарадырратә симпозиумқәа рҿы иқәгыларақәа роуп. Ш. Салаҟаиа иҭҵаамҭа ҵаулақәеи иҟазшьа бзиеи ирыбзоураны, аҵарауаа рыбжьара авторитет ду иман, ҷыдала ҳаҭыр иқәын, аҵарауаа нагақәа аӡәырҩи иареи арҿиаратә еимадарақәа ааигәаны ирыбжьан. Ш. Салаҟаиа ианакәзаалак згәы аартыз, ауаа бзиа ирбоз, бзиа избоз ҵарауаҩын, иавторитет ҳараки ирҿиаратә лшарақәеи зегьы еицгәарҭахьан».

Зураб ЦЬАПУА,
академик

«Ш.Хь. Салаҟаиа иусумҭаҿы дырзааҭгылоит «Нарҭаа» репос ахылҵшьҭра атеориа азҵаарақәакгьы... Автор игәаанагарала, «кобантәи (кавказтәи – *А.Г.*) акультура аԥҵаҩцәеи аԥсуа-адыга еимышьҭрақәа рхылҵшьҭрақәеи анкьа зны иаку етникатә еилазаарак иаҵанакуан, убасҟан ауп нарҭаа репос анышьақәгылаз, ашьҭахь, аимышьҭрақәа рҿеиҟәыҭхара инамаданы досу ажәларқәа рҟны амилаҭтә ҿиара анаиуз, аха аханатә иамаз ашьаҭа ԥсахра амамкәа еиқәхеит».

Инеизакны Ш.Хь. Салаҟаиа иусумҭаҿы аԥсуа нарҭтә епос аинтерес аҵоуп, насгьы ицәыригоит азнеишьа ҿыцқәеи афактқәеи».

Асқер ГАДАГАТЛЬ,
афилологиатә ҭҵаарадырракәа рдоктор

«Аепикатә сиужетқәа еиҿырԥшны рыҭҵаараҿы аҵак ду рымоуп Ш. Хь. Салаҟаиа иусумҭақәа.

Хкы-хкыла аепикатә формақәеи асиужетқәеи еиуеиԥшым аепосқәа рмотивқәеи рарбагақәа рышьақәгылашьеи ԥхьаҟазы реиҿырԥшразы хымԥада хәҭа-хәҭала ирыхәаԥшлатәуп акрызҵазкуа асиужеттә елементқәа».

Никита ПЕТРОВ,
афилологиатә ҭҵаарадырракәа ркандидат

Очамчыра иахыҵит 2523 шықәса

Ақалақь Очамчыра иахыҵит 2523 шықәса. Ари арыцхә мҽхакыҭбаала иазгәарҭеит рашәарамза 15 рзы. Аусмҩаԥгатә иалахәын Аҳәынҭқарра Ахада Аслан Бжьаниа, Жәлар Реизара адепутатцәа, аиҳабыра, араион анапхгара, абыргацәа рхеилак ахаҭарнакцәа, ауаажәларра, ашколхәыҷқәа. Аԥсны ахада иҟаиҵаз адныҳәалараҿы азеиӷьшьаракәа рнаҩсгьы иазгәаҭоуп атәыла анапхгара ирылшо зегьы шыҟарҵо араион аекономикатә лшаракәа раарԥшра, урҭ реизырҳара, асоциалтә-економикатә ҭагылазаашьа ашьҭыхразы.

Аҭоурых аханатә аиҭаҳәаара уалагозар иазгәаҭатәуп аҵыхәтәантәи ашықәсқәа рзы ақалақь Очамчыра амш мҽхакыҭбаала ишазгәарҭо. Сынтәагьы анышәа аҽазыҟаҵара иалагахьан заа. Очамчыра араион Ахада Беслан Бигәаа идҵала амҩадуқәа рҿы аныҳәатә гәалаҟара зныԥшуаз акыдҩылақәа зныз абаннерқәа кнаҳан, амҩа аҿықәқәеи амшын аԥшаҳәеи рыцқьан.

Ақалақь Очамчыра амшныҳәазы араион ауааԥсыреи ԥсшьараҳәа иианы иҟоу асасцәеи изқәымгәыӷуаз аҳамҭақәа рзыԥшын. Аныҳәа азгәаҭара хацыркын иахьатәи амш ҳзаазгаз, иҳамоу аҭынчреи ахьыԥшымреи зхы ақәызҵаз аԥсадгьыл ахьчаҩцәа рҳаҭгәын аҿаԥхьа минуҭктәи аҿымҭрала ихырхәаны ашәҭ шьыҵәрақәа рышьҭаҵарала.

Иара абраҟа-ақалақь аԥшаҳәаҿы еиҿкаан аныҳәатә џьырмыкьа. Уи рҽаладырхәит агәаҳәара змаз, араион зегьы аҟынтәи анхацәа. Ақалмышь, аџьынџьыхәа, ашәхкқәа, амҿлых, напыла иӡаху амаҭәа, напыла иҟаҵоу аҽҩычагатә маҭәахәқәа уҳәа араҟа иумбоз иарбану. Иара убас, аԥсуа милаҭтә шәҵатәы, аԥсуа ҽыуаҩ хархәара зиҭоз амаҭәахәқәа, аԥсуа ҟамақәа, ажәытә ҳәызбақәа уҳәа улыԥш зыдхало рацәаӡан. Аџьармыкьа иаҭааз лымкаала иазҿлымҳан ажәытәтәи амузыка рҳәагақәа. Иахьа шамахамзар иуԥымло аҩымаа, ахымаа, ачамгәыр хкқәа аҭыԥантәи ауааԥсыра реиԥш, аԥсшьаҩцәагьы ирзеинтересын.

Аныҳәатә программа иҭагӡаны ауснагӡатәқәа азԥхьагәаҭан ахәыҷқәа рзгьы. Араион ахадара аԥхьа иҟоу апарк аҿы дара рзы еиҿкаан арлахҿыхратә программа. Иара абраҟа, амшын аԥшаҳәаҿы аҭыԥантәи ахәыҷтәы коллективқәа рықәгыларақәа мҩаԥысит. Шьыжьнаҵы излагаз аныҳәатә усмҩаԥгатә цон ҵхыбжьонынӡа. Аԥсны аестрада аиаҵәахәқәеи Кавказтәи ашәаҳәаҩцәеи, амилаҭтә акәашарахкқәа назыгӡо

аколлективқәеи злахәыз аконцерт иахәаԥшуаз зегьы гәахәара дула ирыдыркылеит.

Очамычра амшныҳәа азы еиҿкааз апрограмма ианкәыршәаны аԥшаҳәаҿы иаартын Генерген Гамгиа авторс дызмоу «Амшынҳәа ԥсҿыхҩы» аскульптура. Генерген Гамгиа иажәақәа рыла акомпозициа аус адиулон бжьымзы. Аскульптура автор иҳәеит, азқьышықәсқәа раԥхьа ашумер-аккадтәи аҳраҿы, амшынҳәа-анцәахәқәа ралагамҭа аазырԥшуа ԥстәык аҳасаб ала ишахәаԥшуаз. Ашумераа рынцәахә дуқәа хԥа рахьтә руак – ЕА, аԥсыӡ ҵыхәа аманы иаарԥшын. Уи аҟәыԥара анцәахәы акәын, адгьыл аҵатәи аӡқәа ирхылаԥшуаз, анаҩс ауаҩы дызшаз Нцәаҳәны ирыԥхьаӡон.

Аныҳәатә хәылԥазаҿы иқәгылоз алацәажәон еиуеиԥшым аамҭақәа рзы ақалақь иахнагахьоу аҭоурыхи, ҳаамҭазтәи аҭагылазаашьеи рҭәы. Иазгәарҭеит аибашьрашьҭахьтәи ауадаҩрақәа зегьы риааира алзыршо акәны ишыҟоу ажәлар еснагь еидызкылоз адоуҳамч ӷәӷәа. Ахәылԥаз иалахәыз ашкол аушьҭымҭацәа дрыдныҳәалеит Очамчыра араион ахада Беслан Бигуаа. Зҵарашықәсқәа рыҩныҵҟа зҽалызкааз аушьымҭацәа аҳаҭыртә бӷьыцқәа ранашьан, урҭ рнапаҿы идыркын амедалқәагьы. Аныҳәатә усмҩаԥгатә хыркәшан аҵх аҽеиҩшамҭаз, ажәҩан ҵдырлашааит иоушьҭыз афеирверкқәа .

Ҳашықәсԥхьаӡара ҟалаанӡа IV ашәышықәсазы, ҳаамҭазтәи Очамчыра аҭыԥан еиҿкаан Гиуенос. Уи хәаахәҭратә қалақьын. Аҭыԥантәи ауааԥсыра иҟарҵон аихалых, ирҭиииуан аԥбаргыларазы еиқәдыршәоз аӷәы, ацха, ацәа. Ҳера актәи ашәышықәсазы Гиуенос инхон аԥсилаа. Аԥсилаа, абазгаа, асанигцәа роуп анаҩс Аԥсуа аҳра шьақәыргыланы уи шьаҭас иаиуӡгьы. Еиуеиԥшым аамҭақәа рзы ақалақь ахьӡ рыԥсаххьан. Изхыҵуаз ампыҵахалаҩцәа доусы ишырҭахыз уи еиҭаркуан.

Ажәаатәи ашәышықәса аҩынҩажәатәи ашықәсқәа рзы Очамчыра иҟан Аԥсны аҵыхәтәантәи аҳ Михаил Ширвашидзе-Чачба аӡынтәи иаҳҭынра. Иара убасгьы, зқьи аашәи ҩынҩажәи ԥшьба шықәса рзы араҟа иаартын Урыстәылаҟеи, Ҭырқәтәылаҟеи, Франциаҟеи Аԥснынтәи ашыц ахьынтәиргоз амшын баӷәаза. Очамчырантәи иргаз ашыц ала ауп ишыҟаҵоу Анцәа иан лыхьӡ зхәу Париж-тәи ауахәамаҿы игылоу аҳаҭәаракәа (статуя).

Асовет аамҭазы Очамчыра ақалақь ақыҭанхамҩатә араион иагәыцә хаданы иҟан, аҿиара бзиа аман, хыԥхьаӡара рацәала еиднакылон амилаҭ еилаԥса.

Аԥсуа-қырҭуатә еибашьра иаԥсахит зегьы. Ақәылаҩцәа гәышԥыла ирҿагылаз зықьҩыла аԥсадгьыл ахьчаҩцәа аибашьра адәаҿы рыԥсаҭазаарақәа ҿахҵәеит. Аибашьра ашьҭахьгьы аҭагылазаашьа уадаҩын, уаанӡа ауааԥсыра усурҭа ҭыԥла еиқәзыршәоз, ааха зауз азауадқәа, анаплакқәа аус руӡомызт. Аибашьра амца иалҵыз анхацәа рыхныҟәгара уаҩадын. Аха, иуадаҩхаз аҭынч бзазараҿгьы аӡәгьы ихы дамеигӡаӡеит. Ҩ-напыкла ихацыркын ақалақь аиҭашьақәыргылара, ихьысҳахаз ақыҭанхамҩа ашьҭыхра. Шьаҿашьаҿала, ауадаҩрақәеи аԥынгылақәеи ириааины Очамчыра ақалақь ашьапы иқәгылеит.

Аҵыхәтәантәи ашықәсқәа рзы иара ианыԥшуеит аиҭакра ӷәӷәақәа. Уи аус аҿы рыжәҩа еибыҭоуп араион ахадреи анхацәеи. Ҳаамҭазы ақалақь асоциал-економикатә ҿиара амҩа ианӡп. Аԥсны анапхгареи Очамчыра араион ахадареи ирылшо зегьы ҟарҵоит араион уаанӡа иамаз ахьӡи-аԥшеи, алшаракәеи азырхынҳәразы.

Елана ЛАШӘРИАԤҲА

АЛАҲӘАРАҚӘА

Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиа апрезидиум ирыланаҳәоит 2023 шықәса, цәыббрамза нҵәаанӡа ишымҩаԥгахо ААР аҟны алахәыла иашақәеи (академикцәеи) алахәыла-корреспондентцәеи ралхра.

Аҭыԥқәа еихшоуп аҭҵаарадырра анаҩстәи аҟәшақәа рыла:

5 ҭыԥк – ААР алахәыла иашақәа (академикцәа) рзы:

4 – агуманитартә ҭҵаарадырракәа рыла;

1 – аԥсабаратә ҭҵаарадырракәа рыла.

5 ҭыԥк – ААР алахәыла-корреспондентцәа рзы:

4 – агуманитартә ҭҵаарадырракәа рыла;

1 – аԥсабаратә ҭҵаарадырракәа рыла.

ААР алахәыла иашақәеи (академикцәеи) алахәыла-корреспондентцәеи ркандидатуракәа рықәыргылара азин рымоуп ААР Аинститутқәа рҵарауаа рхеилакқәеи рыҭҵаарадырра-техникатә хеилакқәеи, егьырҭ аҳәынҭқарратә ҭҵаарадырратә усбарҭақәа, иреиҳау аҵараиурҭақәа рҵарауаа рхеилакқәа, иара убас ААР алахәыла иашақәа (академикцәа) дара зҵазкуа ААР аҟәшақәа рыла.

Ақәыргыларақәа раан изықәныҟәатәу документ хаданы иҟазааует акандидатуракәа шықәыргылатәу, ианықәыргылатәу, документқәас иадгалатәу зныԥшуа «Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиаҿы алахәыла иашақәеи (академикцәеи) алахәыла-корреспондентцәеи ралхрақәа ирызку аԥҟаракәа». Аԥҟаракәа ҭоуп Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиа асаит аҟны (http://akademra.org/).

Иаҳа инҭкаау адырраҭаразы шәадҵаал ААР апрезидиум абри аҭызҭыԥ ала: Аҟәа ақалақь, акад. Н.И. Марр имҩаду, 9. Аҭел: +7(940) 770–63–54; +7(940) 927–26–67. E-mail: akademana@mail.ru

* * *

Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиа ирыланаҳәоит 2023–2024-тәи аҵарашықәс азы аспирантурахь адкылара шыҟало абарҭ азанааҭқәа рыла:

1. «Аџьынџьтәыла аҭоурых. Аԥсны аҭоурых» (07.00.01) – ҭыԥк (1);

2. «Аҳәынҭқаарратәи амуниципалтәи напхгараҭара» (5.2.7.) – ҭыԥк (1);

3. «Иаарту-азинтә (аҳәынҭқарра-зинтә)» ҭҵаарадырракәа рыла (5.1.2). – ҭыԥк (1);

4. Аспирантура аҭалараз арзаҳал ҩтәуп Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиа апрезидент ихьӡала. Арзаҳал иацҵатәуп анаҩстәи адокументқәа:

– иреиҳау аҵаразы адипломи уи агәлаҵеи рыхкьыԥхьлаа;

– азҵаабӷьыц (анкета);

– аспециалистцәа ҿарацәа рзы – изылгаз аҵараиурҭа Аҵарауаа рхеилак аилатәара аԥкаанҵа агәылҩаа;

– иалху азанааҭ ала арефарат (кьыԥхь бӷьыцк рҟынӡа) иазԥхьагәаҭоу аҭҵаарадырратә напхгаҩы иххәаа аиҵаны;

– акьыԥхь збахьоу аҭҵаарадырратә усумҭақәеи, анџьнырра-техникатә ԥҵамҭақәеи аҭҵаарадырратә усура аҳасабырбақәеи рсиа;

– амедицинатә ршаҳатҩа (286-тәи аформа);

– апатретқәа 4 (шәагаала 3х4 иҟоу);

Аҭәылауаҩшәҟәи иреиҳау аҵаразы адипломи хаҭала ицәыргатәуп.

Адкыларатә ԥышәаракәа мҩаԥгахоит 2023 шықәса, абҵарамза 14 инаркны ԥхынҷкәынмза 11-нӡа;

Аԥышәаракәа қәҿиарала ирхысыз аспирантура иахыԥхьаӡалахоит 2024 шықәса ажьырныҳәа 1 инаркны.

Адокументқәа рыдыркылоит 2023 шықәса, цәыббрамза 1 инаркны жьҭаарамза 2-нӡа Аԥсны аҭҵаарадырракәа ракадемиа аспирантуреи акадрқәа разыҟаҵареи рыҟәшаҿы абри аҭызҭыԥ ала: Аҟәа ақ., ак. Марр имҩа, 9; аҭел: 921–80–88. 226–69–76; aspirant@mail.ru

ААР аспирантуреи акадрқәа разыҟаҵареи рыҟәша

Аҟәаафон – 20 шықәса

Ииуль 15,2023 шықәсазы аилахәыра «Аҟәаафон» иахыҵит 20 шықәса.

Аҟәаафон – Аԥсны раԥхьаӡатәи амобилтә оператор ауп. 20 шықәса қәҿиарала аимадаратә џьармыкьаҿы аусура – ари еихьӡара дууп иарбан хеидкылазаалак азы. Имаҷу аоператорк иаҳасабала иалагаз Аҟәаафон – Аԥсны Аҳәынҭқарраҿы амобилтә еимадара аусхк аҟны иаԥхьагылоу ак акәны иҟоуп ҳаамҭазы. Аҟәаафон ҳтәылаҿы аԥсҭазаара иаланарҵәоит ҳаамҭа иашьашәалоу аимадаратә стандартқәа. 2014 шықәсазы аилахәыра Аҟәаафон азы еихьӡара хаданы иҟалеит, усҟан дара иаларгалоит ахархәарахь амобилтә еимадара аҿиара аетап ҿыц – атехнологиа 4G (LTE) ахь аиасра. Уаанӡатәи абиԥаракәа рмобилтә еимадара иаҿырԥшны уахәаԥшуазар, уи иалшоит иҳараку аласрала адырракәа рышьҭра, убри азы аилахәыра Аԥсны аҵакырадгьыл аҟны ишьақәнаргылеит LTE абазатә станциақәа маҷымкәа.

Аилахәыра иара убас ахы рыланархәуеит ҳтәылаҿы имҩаԥсыуа еиуеиԥшым асоциалтә, аспорттә, акультуратә усхкқәа рырҿиара, уи асоциалтә программақәеи актуалра злоу ауаажәларратә социал-економикатә проблемақәеи рызбара иацхраауеит.

2014 шықәса аахыс Аҟәаафон адгылара анаҭоит акультуратә-гәыҳалалратә фонд «Ашана» имҩаԥнаго акциа «Аԥсҭазаара еицеиқәҳархап».

10 шықәса раԥхьа имҩаԥысхьаз, ҳазҭо ашықәс азы еиҭахацаркыз аестрадатә шәаҳәаара иазку конкурс «Apsny Star» амҩаԥгараҿы ацхыраара ҟазҵаз дара роуп.

Иара убасгьы иҳаҩсыз амшқәа рзы еицырдыруа аҭоурхҭҵааҩ, археолог Анзор Агәмаа ишәҟәы «Ижәытәӡатәиу Аҟәа» аӡыргара мҩаԥыргеит. Уи ашәҟәы азикит Аԥсны аҳҭнықалақь ажәытә ҭоурых, араҟа иуԥыло еиуеиԥшым ахыбрақәеи аргыларақәеи иахьазы имаҷны иуԥыхьашәо рфотасахьақәа рыла ихарҭәааауп. Аӡыргара мҩаԥысит Самсон Чанба ихьӡ зху аԥсуа драмтеатр ахыбраҿы.

Ари аамҭа иалагӡаны Аилахәыра еиҿнакаахьеит аусмҩаԥгатәқәа маҷымкәа. Аҟәаафон акырынтә аматериалтә цхыраара рнаҭахьеит Аԥсны ауааԥсыра: згәаабзиара уашәшәыроу ахәыҷқәа, аибашьра аветеранцәа, ахымхәаацәа, зматериалтә ҭагылазаашьа ԥсыҽу, ахшаара рацәа зааӡо аҭаацәаракәа, аспортсменцәа уҳәа убас иҵегьы.

2006 шықәса инаркны еиҿкаау астипендиатә программа инақәыршәаны Аԥсны Аҳәынҭқарратә университети иара убас, Урыстәыла аҵара зҵо астудентцәа – аспортсменцәеи астипендиа рзыршәоит.

20 шықәса рыҩныҵҟа иаарԥшу алҵшәақәа уреигәырӷьартә иҟоуп аиашазы, урҭ зыбзоуроу аилахәыра аусзуҩцәа роуп. Аԥхьаҟагьы агәаабзиареи аԥсҭазааратә маншәалареи рзеиӷьашьо, ҳауаажәларратә бзазараҿы аихьӡара ҳаракқәа раарԥшра шрылшо агәра аагоит.

Милена СНИАТОВСКАИА,
ААУ афилологиатә факультет, ажурналистика аҟәша 2-тәи акурс астудент

«Акокаин абзиабара»

Фазиль Искандер ихьӡ зху аурыс драматә театр асценаҿы иқәыргылан аспектакль ҿыц. Уи аҧҵоуп 1936 шықәса рзы иҩыз Марк Агеев ирҿиамҭа иалхны. 80-тәи ашықәсқәа рзын ауп иара адунеи абызшәақәа рахь еиҭаганы иантрыжьыз. Абри аҟара аамҭа шцохьоугьы ари аҩымҭа иахьа актуалра ду аҭоуп.

Аспектакль арбара иалагаанӡа ажурналистцәа дрыҿцәажәеит адрамтеатр анапхгаҩы Иракли Хынҭәба, уи иҳәеит: «Ари аспектакль ықәиргылеит Урыстәыла еицырдыруа арежиссиор, «Золотая маска» зҽаҧсазтәхьоу, аҟаза ду Роман Кочержевски, ҳара иҳақәҿиеит абри еиҧш абаҩхатәра аус ҳацура дахьақәшаҳаҭхаз.

«Акокаин абзиабара» азкуп аҷкәын қәыҧш иҭоурых, иаҳнарбоит иҧсҭазаара, ихәыцра, идунеи қәыҧшылара. Иаҳбоит иани иареи реизыҟазаашьа, бзиа иибо аҭыҧҳацәа дшырзыҟоу.

Ари атематика аҧсуа хәаҧшҩы изааигәоуп, иҟоуп иузымҳәо, узыцәшәо атемақәа, уи атеатр, аҟазара амчала иҳәатәуп, ианырҧштәуп. Ақәыҧш усда-ҳәысда, хықәкыда даныҟала ҧхьаҟа дызцом, аҿиара, азҳара ахаҭыҧан

арҩышьыгатә маҭәашьарқәа рыдкылара ала зхы зыжьжьаларц иашьҭалаз дҭанархоит. Ҳара заманалаҵәҟьа иаадыруеит, иаабоит ҳакәша-мыкәша иҟоу, имҩаҧысуа. Ахәаҧшҩы ибоит, инырует, еилныркаауеит», – ҳәа азгәеиҭеит Иракли Хынҭәба.

Арежиссиор иазгәеиҭеит: «Ари аспектакль ақәыргылара аџьабаа ду, аусура мҩахакы ҭбаала ишаҭахызгьы аролькәа назыгӡоз актиорцәа рхықәкы заманала ишынарыгӡоз. Урҭ ирылшеит инарыгӡоз ароль рҿагәылахалара».

Аспектакль аҿы ихадоу аролькәа нарыгӡоит: Вадим – Емиль Петров, ан – Екатерина Барышева, ахәыҷбаҩы Китти – Ирина Делба, Сониа – Мадлена Барцыц, Зина – Лоида Ҭырқьба, Милана Ломиа, Осман Абыхәба, Руслан Ажьиба убас егьырҭгьы.

Аспектакль хьанҭоуп, ушахәаҧшлакь амҵәыжәҩақәа узҭо, угәалаҟазаара шьҭызхуа темаӡам, аха аҿар рзы ирхәыцгоуп, иааӡагоуп, аус злоу инанагарымашь ари ахыбрахь, акультуратә хәыштаара ашҭахь иара зызку, иззаҧҵо!

Агәахәара ду узҭо актиорцәа ҿарацәа ирзеиӷьахшьоит аҟәҿиаракәа.

Наира САБЕКИА

АҞАЗАРА АМҨАЛА

Ииун 19 инаркны ииуль 15-нӡа Ростов ақалақь ацәыргақәҵатә центр «ДонЭкспоцентр» аҟны имҩаҧысуан «Юг России 13: живопись, скульптура» захьӡыз ацәыргақәҵа. Уаҟа аҧсуа сахьаҭыхцәагьы русумҭақәа цәыргақәҵан.

Ацәыргақәҵа аҭааҩцәа алшара роуит аҧсуа сахьаҭыхцәа: Витали Џьениа, Баҭал Џьопуа, Нугзар Логәуа, Амиран Адлеиба, Руслан Габлиа, Лаша Габелиа, Адгәыр Амҧар, Витали Қацәба, Аҧшьа Ҳагҧҳа, Мариа Делҧҳа, Диана Хынҭәҧҳа, Руслан Чхамалиа, Екатерина Гускова русумҭақәа лабҿаба рбара.

Ацәыргақәҵахь инаган асахьаҭыхцәа аҵыхәтәантәи хәышықәса рыҩнуҵҟа иаҧырҵаз 45 – сахьеи 5 – скульптураки.

«Нхыҵ-Кавказтәи ареспубликақәа, Урыстәыла аҿацәқәа, Краснодар, Ростов уҳәа зегьы алахәын. Ари еиҿнакаауеит Урыстәыла асахьаҭыхцәа ракадемиа. Иара даара акрызҵазкуа хҭысуп аҧсуа сахьаҭыхцәа рзы. Ҳәарас иаҭахузеи, уахь ицо аусумҭақәа зны ацәыргақәҵатә зал аҿы иахәаҧшны, еилыхны, еиҳа ирееиӷьу ҳәа ирыҧхьаӡаз, акомиссиа иазгәааҭаны иалырхқәаз роуп. Сара ҩ-усумҭак рыла салахәхеит, урҭ композициақәоуп рыҩбагьы, акы «Ашьыжь» ахьӡуп, егьи «Ахәылбыҽха». Рыҩбагьы иаадырҧшуа аусумҭақәа аҧҳәыс лхаҿсахьоуп. Дара сынтәатәи ашықәс иалагӡаны иҟасҵақәаз роуп» – иҳәеит ААУ аҟазаракәа рфакультет адекан, асахьаҭыхҩы Нугзар Логәуа.

Аҧсуа сахьаҭыхцәа рхеилак ахантәааҩы Витали Џьениа: «Сынтәатәи ашықәс азы, аҧсуа сахьаҭыхцәа акрызҵазкуа ауснагӡа ашҟа ааҧхьара ҳарҭеит. Уи лшара дууп аҧсуа сахьаҭыхцәа рнапкымҭақәа рцәыргаразы, аҳәаанҭыҵ дырбаразы. Ҳара гәахәарыла ҳхы алаҳархәит ас еиҧш иҟоу аусмҩаҧгатә».

Ари аусмҩаҧгатә ашьаҭа акит 1964 шықәсазы. Хәышықәса рыҩнуҵҟа знык ауп ианымҩаҧысуа. Уаҟа рхы аладархәуеит афедералтә округ иаҵанакуа ақалақь дуқәа рҟнытә аҟазацәа. 2012, 2018 шш. рзы ақалақь Ростов имҩаҧган ари ацәыргақәҵа.

Ҳара ҭоурыхла иаадыруеит, Аҧсны егьырҭ атәылақәа рҟнытә изныкымкәа еицырдыруа асахьаҭыхцәа шаҭаалоз. 19-тәи ашәышықәсазы аурыс сахьаҭыхцәа маҷҩымкәа Кавказтәи рныҟәаракәа раан, Аҧсны усҟантәи ахаҿҧшра еиуеиҧшым шәыгаҩычала иаҳзынрыжьит.

Иара убасгьы, Аҧсны иаҭаахьан Илларион Прианишников, Николаи Иарошенко, аха урҭ ара аҭыхымҭақәа ҳәа акгьы ҟарымҵеит. Репин Аҧсны иҟазаара акәзар алегендақәа ахылҿиаан иҟоуп. Еиҭарҳәоит Репин ара даныҟаз аҭыҧантәи анхаҩы Бида Чхамалиеи иареи еибадырит ҳәа. Бида исахьақәагьы ҩба ҭихит, руак иара ииҭеит, егьи ихазы иааникылеит. Руак 1942 шықәса рзы иӡит, егьи Финлиандиа ахатәы коллекциаҟны иҵәахуп ҳәа рҳәоит. Репин Аҧсны иҟазаара атәы зҳәо ҳәа иҟоу исалам шәҟәқәа рҟны иуҧылоит абарҭ реиҧш иҟоу ацәаҳәақәа: «Аҟәа даара исгәаҧхеит, исҭахын адгьыл аасхәарц, аха акыр ихарацәоуп» ҳәа. Аҟәа адгьыл ҽыҭ аахәара иҭахын «Апофеоз войны» автор Василии Верешьчагингьы. Уи Алада Ешыра адгьыл аахәаны аҩны хәыҷы иргылеит, арахь ласы-лассы дшымаалозгьы. Аҧсны усҟантәи аамҭақәа рзы рацәак ауаа ирыҿахырсҭамызт, ацара-аара уадаҩын азы.

Аурыс сахьаҭыхҩы – амаринист Иван Аивазовски иакәзаргьы акырынтә Аҧсны даҭаахьан. 1839 шықәсазы агенерал Раевски дицны арратә ӷба «Силистиа» ала Аҧсны иаҭааит. Аҟазараҭҵааҩ Сурам Сақаниа иажәақәа рыла, Аивазовски аҧшаҳәа ашҟа дызхыҵу дызхымҵу еилкааӡам. Аҧсынтәи даныхынҳә ашьҭахь иаҧиҵаз ируакхеит «Шторм» захьӡу иҭыхымҭа. Абжаҩык уи Гагра араион аҟноуп иахьҭыхыз ҳәа агәаанагара рымоуп. Иахьазы асахьа «Шторм» ҵәахуп Челиабинск аобласт аҟазаратә музеи аҟны. Аивазовски ирҿиамҭа «Аурыс ескадра Аҧсны аҟәараҟны» 1840 шықәсазы иҭыхын. Асахьа иаҵаҩу ахьӡ акәымзар, иҭыху аҭыҧгьы удыррратә иҟам. Иара ианыҧшуа амшын иаҽҧынгылоу ашьхақәеи аҧшаҳәа зҽавак инеиуа аӷбақәа реишьҭагылеи роуп. Иҭыхымҭақәа рҟынтәи зегьы ирылукаауа «Буря у берегов Абхазии» ҳәа изышьҭоу ауп. 1843 шықәсазы афранцыз еиҳабыра ааҧхьара ирҭеит Лувраҟа, иҭыхымҭақәа цәыригарц. Иалихыз иусумҭақәа хҧа рхыҧхьаӡараҿы иҟан «Буря у берегов Абхазии» ҳәа хьӡыс измоу иҭыхымҭагьы. Уи иусумҭа ауаа рацәа аднаҧхьалеит, иалкаахеит. Ианаршьеит ахьтәы медаль.

19 ашәышықәса иаҵанакуа Аҟәа асахьақәа ҩба ҳзынрыжьит Пиотр Верешьчагини Лев Лагориои. Рыҩбагьы рҟны иубарҭоуп акипарисқәа. Лагорио иҭыхымҭа 1873 шықәса ҳәа арыцхә аҭаҩуп, Верешьчагин иҭыхымҭа аҟны 1870 шықәса ҳәа.

Аҟазара аамҭа еиқәнархоит, иара аҧызҵаз рыхьӡқәа арнаӡаӡатәуеит.

Саида ҲАРАЗИАҦҲА,
ААУ афилологиатә факультет ажурналистика аҟәша актәи акурс астудент

«Алашара» №3

Аҧхьаҩцәа ироуит Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла иатәу алитература-уаажәларратә журнал «Алашара» ахҧатәи аномер.

Аҧсны Аџьынџьтәылатә еибашьраҿы Аиааира 30 ш. ахыҵра инамаданы ажурнал ианылеит «Шәиҧхьыӡ згымхаша аибашьра...» зыхьӡу, аибашьра аветеран Шьазина Џьапуа-ҧҳа лымшынҵақәа.

Гьаргь Гублиа диижьҭеи 95 ш. аҵра аҳаҭыр азы «Алашара» аредакциа аҧхьажәа ацны икьыҧхьуп ашәҟәыҩҩы иажәабжькәа: «Агәыҩбара...», «Ахаҵаҩыза». Апоет Кәымф Ломиа диижьҭеи 95 ш. ҵит. Арыцхә иазкны ианылеит апоет иажәеинраалақәа. Иҳалагылоу апоет Сергеи Агындиа 70 ш. ихыҵра аиубилеи иазкуп Анатоли Лагәлаа истатиа «Иҭынчу апоезиа ахаҭаранак...». Араҟа ианылеит апоет иажәеинраала ҿыцқәагьы.

Аҧсны ашәҟәыҩҩцәа Реидгыла 90 ш. ахыҵра инадҳәаланы аҧхьаҩцәа ирыдгалоуп Виачеслав Бигәаа инеиҵыху истатиа «XX ашәышықәса 50-тәи ашықәсқәа рынҵәамҭеи 90-тәи ашықәсқәа ралагамҭеи рзы аҧсуа литературатә процесс аҷыдарақәеи ахырхарҭақәеи».

Аҭыжьымҭаҿы ицәыргоуп иара убас Анатоли Лагәлаа иажәеинраалақәа. Апроза ажанр иаҵанакуеит Иван Миқаиа иажәабжькәа.

«Аҿар рыбжьы» арубрика еиднакылеит Џьамбул Инџьгиеи Аслан Занҭариеи ражәеинраалақәа.

«Алашара» акьыҧхьра хнаркәшеит Геннади Аламиа иеиҭагамҭа Уилиам Шекспир ипиеса «Акрал Лир»

Ажурнал аҟны акьыҧхь абеит Валери Бигәаа, Наала Касланӡиа, Анатоли Лагәлаа, Инал Гыцба, насгьы Алина Аҷҧҳаи, Фатима Лакрҧҳаи, Наҭела Цәеиҧҳаи еиуеиҧшым атемақәа ирзыркыз рыстатиақәа.

«Ашәҟә ҿыцқәа» арубрикаҿы ицәыргоуп иҭыҵыз ашәҟәқәа: Мушьни Миқаиа – «Асар рымҩа», Руслан Қапба – «Терент Чаниа», «Анатоли Лагәлаа – «Иҭынчым аҵх», Гунда Сақаниа – «Ажәҩан», Енвер Ажьиба – «Иалкаау» (аҩбатәи атом), «Екатерина Бебиа – «Из забвения – в бессмертие» рыхҳәаа (Иазирхиеит Дмитри Габалиа).

Аԥшьгамҭа ҿыц

ЗНЫК – ЗЫНЧАРА

Аԥсныпресс. Ауаажәларратә еиҿкаара «Абхаз Деск» аекологиатә проект «Адунеи агәамсам аҟынтәи еиқәҳархап» («Don't litter it makes the world bitter», «Спасем мир от мусора») аҳәаақәа ирҭагӡаны, Аҟәа ақалақь аҿы ишьақәнаргылеит апластик аизгареи ҩныда иҟоу аԥстәқәа крырҿаҵареи рзы смарт-аппаратқәа ҩба. Урҭ апластик иалху аԥатлыка рҭаужьцыԥхьаӡа ԥстәык азы зынчара аанашьҭуеит.

Аппаратқәа руак Аҳабла Ҿыц аҿы идыргылеит, егьи – Алашарбага аҳабла, Аԥсны анаукақәа Ракадемиа аекологиа Аинститут иахьаҵанакуа. Абас ала, активистцәа хылаԥшрада иаанхаз аԥстәқәа ррыцҳашьареи, ацхыраара рыҭареи, агәамсам еилыхны аизгареи, ацрыҵқәа аус рыдулареи иадҳәалоу атрадициа шьахә ашьақәыргылара шалыршахо азы агәыӷра шрымоу аадырԥшуеит. Еизгахо апластик анаҩстәи аус адуларазы аилазаара «Еко Аԥсны» иатәу аҩынтәтәи аӡа адкыларҭахь идәықәҵахоит.

Апроект «Адунеи агәамсам аҟынтәи еиқәҳархап» Еиду Амилаҭқәа Реиҿкаара аҿиара Апрограммеи жәларбжьаратәи аҿиаразы Швециатәи Амаҵзуреи адгылара зырҭо апроект аҳәаақәа ирҭагӡаны имҩаԥысуеит.

АПСНЫМЕДИА

Ареспубликатә ҳәынҭқарратә усҳәарҭа «Аҧснымедиа»

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҭел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҭызҭыҧ: Аҧсны, Аҟәа ақ., Ажәанба имҩа, 9

АРЕДАКТОР ХАДА
АХРА АНҶӘАБ

Агазеҭ адҵала иҩым астатиа ахә аредакциа иазшәаӡом

Агазеҭ ахә – 20 мааҭ